

GENEL BİLGİ

Devlet Başkanı	Frederick Sumaye
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Yüzölçümü	945.087 km ²
Nüfusu	36.5 milyon
Ortalama Yaşam Süresi	42 Erkek, 44 Kadın
Okuma yazma oranı	% 78.2 (2003 yılı tahmini)
İklim	Tropikal
Dil	İngilizce(resmi), Kiswahili, Swahili, Arapça,
Başlıca Şehirler	Dar Es Salaam, Dodoma, Zanzibar
Para Birimi	Tanzanya Şilini

Tanganika ve Zanzibar, bağımsızlıklarını ilan ettikten kısa bir süre sonra, 26 Haziran 1964 tarihinde birleşerek Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Nyerere ülkenin ilk cumhurbaşkanı olmuş ve 1992 yılına kadar görevine devam etmiştir. 1995 yılında gerçekleştirilen ilk çok partili seçimleri Chama Cha Mapundizi (CCM) partisi kazanmıştır. Parti halihazırda iktidardadır, CUF, NCCR ve Chadema ülkede bulunan muhalefet partilerinin önde gelenleridir. Ancak söz konusu partilerin henüz yeterince olgunlaşmamış politik tecrübeleri göz önüne alınarak 2005 yılında gerçekleştirilecek seçimleri de CCM'in kazanacağı düşünülmektedir.

EKONOMİYE GENEL BAKIŞ

	2000	2001	2002	2003*
GSYH(milyar \$)	9.1	9.3	9.4	9.6
Reel Büyüme Hızı (%)	5.7	6.1	6.3	5.6
Enflasyon oranı (% , ortalama)	5.9	5.1	4.6	4.4
Nüfus(bin)	33.7	34.5	35.3	36.2
Fob İhracat (milyon \$)	714.4	816.1	1.010.0	1.173.1
Fob İthalat (milyon \$)	1.536.9	1.714.8	1.660.8	2.168.2
Cari İşlemler Dengesi (milyon \$)	-498.6	-479.6	-251.3	-335.4
Toplam Dış Borç (milyar \$)	7.4	6.7	7.2	7.4

*Eiu Country Report, tahmini
IMF Country Report No. 04/284, *tahmini*

Tanzanya ekonomisi yoğun olarak tarım, turizm, madencilik, sanayi ve ticarete dayanmaktadır. 1993 yılından itibaren Hükümet ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve özel sektör gelişimini desteklemek amacıyla mevcut politikalarını düzenlemeye, reformlar gerçekleştirmeye ve yönetmelikler hazırlamaya odaklanmış, güvenilir bir yabancı yatırım ortamı hazırlamak ve yabancı yatırımı ülkeye çekmek konusunda yoğun çalışmalar gerçekleştirmeye yönelmiştir. Hükümet, devletin ekonomi üzerindeki rolünü yatırım noktasından yönlendirme ve destekleme noktasına kaydırmayı hedeflemekte, ticaretin serbestleştirilmesi, finansal sektör reformları, özelleştirme, sivil hizmet reformları, yolsuzluğun engellenmesi, vergi reformları ve çeşitli sektörlerde sanayi altyapısının oluşturulması için çalışmalar yapmaktadır.

Ekonominin serbestleştirilmesi çalışmaları ile 2003 yılında ekonomik büyüme %5.6 oranında gerçekleşmiş, enflasyon %4.4'e gerilemiştir. 2005 yılında ekonomik büyümenin %7.0, enflasyonun %4.0 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Tarım, balık ve balıkçılık, gıda üretimi, deri, tekstil, madencilik ve turizm, Tanzanya'nın yabancı yatırım konusunda öncelikli olarak belirlediği sektörlerdir.

Ülke 36 milyon nüfusu, büyümekte olan ekonomisi, yüksek ulusal yatırım harcamaları ile yabancı yatırım için uygun bir ortam sağlamanın yanı sıra yabancı mallar için iyi bir pazar da olma özelliği taşımaktadır.

Tanzanya, Amerika ve Avrupa'ya kotasız mal satabilen birkaç Afrika ülkesinden biri olma özelliğinin yanı sıra, Güney Afrika Kalkınma Kurumu (SADC) ve Doğu Afrika Topluluğu (EAC) üyeliği ile 300 milyon kişiye ulaşılacak köprü rolünü üstlenmektedir.

TEMEL SEKTÖRLER

TARIM

Tanzanya ekonomisi ağırlıklı olarak tarım sektörüne dayanmakta olup, sektör GSHM'nin yaklaşık %50'sini, ihracatın %85'ini oluşturmakta, toplam işgücünün %80'ini barındırmaktadır.

Kahve, çay, pamuk, tütün, pirinç, cashew fındık, mısır, muz, meyve ve sebze, önde gelen tarım ürünleri olup, ülkede keçi, koyun ve sığır üretimi yapılmaktadır.

İklim ve coğrafi koşullar nedeniyle ülkede bulunan 90 milyar hektar ekilebilir alanın yalnızca %17'si kullanılmaktadır. Geri kalan %83'lük alan büyükbaş hayvan üretimi, tarım ürünleri yetiştirilmesi ve tavukçuluk için yatırıma uygundur. Bunun yanısıra tarımsal ürün imalatı, pazarlama ve ihracatı ile tarım bazlı sanayi faaliyetleri yatırıma ihtiyaç duyulan alanlardır.

2004-2005 yılı bütçesinde tarım sektörünün desteklenmesi için önemli adımlar atılmış, çeşitli teşvikler sağlanmıştır. Tarım sektöründe gerçekleştirilecek bazı yatırımlarda %100 sermaye serbest bırakılmış, tarım makineleri yatırımlarında firmaya ait traktör ve benzeri malların ilk yıl %50 ve takip eden yıllarda her yıl %25'inin amorti edilmesine izin verilmiştir. Tarımsal girdilerden alınan gümrük vergisi kaldırılmış, tarım sektöründe çalışan işçiler kalkınma vergisinden muaf tutulmuştur.

Tanzanya'da Yetiştirilen Öncelikli Tarım Ürünleri (‘000 Ton)					
	2000	2001	2002	2003	2004*
Tütün	31.4	31.7	33.5	46.7	46.7
Pamuk	123.4	149.1	188.7	137.9	137.9
Kahve	50.0	36.2	46.2	37.5	37.5
Cashew Fındık	127.9	67.4	90.0	80.0	80.0
Çay	25.5	24.7	28.0	30.7	30.7
Piretrum	1.0	1.5	3.5	3.0	2.0
Sisal	21.0	23.5	23.6	23.9	23.9

EIU Country Report, tahmini

MADENCİLİK

Madencilik Tanzanya'nın gelişmekte olan ekonomisinde önemli yer tutan sektörlerden biri olup 2003 yılında mineral ihracatı toplam ihracatın %48.0'ini oluşturmuştur. Tanzanya'da altın, pırlanta, tuz, demir, kömür, nikel, kobalt, kıymetli taşlar gibi bir çok maden yatağı bulunmaktadır, ancak altyapı ve finansman eksikliği, sınırlı teknoloji ve bürokratik engeller nedeniyle söz konusu kaynaklar etkin olarak kullanılamamaktadır.

Tanzanya'da bir pırlanta madeni bulunmaktadır. Mwaui bölgesinde bulunan Williamson Pırlanta Madeni'nin %70'i Devlet'e, %30'u De Beers firmasına aittir. Dünyanın üretimi en yüksek madenlerinden biri olan Williamson Pırlanta Madeni 1930 yıllarından beri faaliyet göstermektedir. Madende azalan

rezervler nedeniyle üretimde düşme yaşanmaktadır. 2000 yılında 320.000 karat olan pırlanta üretimi 2003 yılında 166.000 karata gerilemiştir

Nikel potansiyeli ülkenin kuzeybatı bölgelerinde bulunmakta olup, Kabanga ve Kagera olmak üzere iki adet nikel projesi devam etmektedir. Kabanga Nikel Projesi çerçevesinde iki ayrı madende üretim yapılmaktadır. Söz konusu madenlerin yaklaşık 12.7mt rezervi bulunmaktadır. Bu rezervlerin %2.1'i nikel, %0.3'ü bakır ve %0.16'sı kobalttır. Proje'nin yıllık üretimi ortalama 860.000 ton civarındadır.

Tanzanya'nın altın rezervleri 25 Moz olup, ilk altın madeni 1999 yılında faaliyete geçmiş olan Golden Pride'dır. Güney Afrika'da bulunan en büyük rezervlerden birine sahip olan Barrick's Bulyanhulu madeni ise 2001 yılında üretime başlamıştır. Barrick's Bulyanhulu Madeninin altın rezervleri ortalama 10 Moz'dur ve yıllık üretim 450 000 oz olarak gerçekleşmektedir. Madenin ömrü 15 yıl olarak belirlenmiştir.

Avusturyalı Goldstream Madencilik ve İngiliz Lonmin Şirketi ortak gerçekleştirdikleri Goldstream Mibango Platin Projesi çerçevesinde 2003 yılı içinde yaptıkları test sondajlarının sonuçlarının olumlu olduğunu ve mevcut kaynakların ticari bir platin madeni işletmeye yeterli olduğunu geçtiğimiz Nisan ayında açıklamıştır.

Dünyanın en büyük gümüş üreticilerinden Amerikalı Coeur d'alene Madencilik Tanzanya'da 10 adet mineral kaynak satın almıştır. Firma keşif kazılarına 2004 yılı içinde başlamayı planlamaktadır.

TURİZM

Tanzanya dünyada turistlerin en fazla ilgi gösterdiği ülkelerden biri olma özelliğini taşımaktadır. Sektör yılda ortalama %30 büyüme göstermektedir ki kısa bir süre içinde turizm sektöründen elde edilen döviz gelirlerinin tüm diğer sektörlerin önüne geçmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Doğal kaynaklar açısından Tanzanya zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Ülke'nin yedide biri ulusal park ve oyun parklarından oluşmaktadır. Tanzanya'da 12 ulusal park ve 15 oyun parkı bulunmaktadır.

Arkeolojik kalıntıları, Malavi ve Tanganika gölleri, dünyanın en büyük doğal parkı Serengeti ve dünyanın en yüksek ikinci dağı Klimanjero ile Tanzanya, sahil turizminden, safariye, kültür turizminden, avcılığa birçok alanda turistlere hitap eden bir ülke özelliği göstermektedir.

PETROL VE GAZ

Tanzanya'da son kırk yıldır petrol arama faaliyetleri devam etmektedir. Birçok uluslararası petrol şirketi Ülke'de faaliyet göstermiş ve göstermektedir. Ülke'nin Songo Songo ve Mnazi bölgelerinde ise gaz kaynakları bulunmaktadır.

Tanzanya'da bulunan petrol ve kömür dahil tüm mineral kaynakların keşif ve kullanım hakları Enerji ve Mineraller Bakanlığının yetkisi dahilindedir.

İMALAT

Şeker, bira, sigara, pırlanta ve altın, petrol , ayakkabı, çimento, tekstil ürünleri, ağaç ürünler ve gübre ülkede üretimi yapılan bellibaşlı mallardır.

Yıllık şeker ihtiyacı yaklaşık 340.000 ton olan ve önümüzdeki yıllarda 400.000 ton'a yükselmesi beklenen Tanzanya'da son yıllarda şeker üretiminde artış yaşanmaktadır. 2002 yılında 190.120 ton olan şeker üretimi 2003 yılında 226.000 tona ulaşmıştır. 1997 yılından itibaren üretimi durdurulmuş olan Kagera Şeker, Tanzanyalı Super Group of Companies tarafından alınmış ve firma Kagera Şeker'e 29 milyon dolar yatırım yaparak tekrar üretime geçirmiştir.

Devlete ait şirketlerin özelleştirilmesi ile Tanzanya üretim sektörü ivme kazanmış, Mwatex, Mutex, Sunguralex ve Mbayatex tekstil fabrikalarının özelleştirilmesi 2003 yılında %8.6 büyüme gösteren üretim sektörüne büyük katkıda bulunmuştur.

Hükümet tüm Tanzanya'da kurmayı öngördüğü İhracatı Geliştirme Bölgeleri (EPZs) ile sektörde yaşanmakta olan ilerlemeyi hızlandırmayı planlamaktadır Halihazırda yalnızca Dar es Salaam'da üç fabrikanın faaliyet gösterdiği iki EPZs bulunmaktadır. Bunlar Tabata Sanayi bölgesi'nde bulunan Nida Tekstil Değirmenleri ve Millenium Business Park'da bulunan Star Hazır Giyim ile Reclaimed Elektrikli Aletleri'dir. İlk iki şirket AGOA çerçevesinde tekstil ürünleri ihraç ederken, üçüncü şirket SADC ülkelerine elektronik alet ihraç etmektedir.

Tanzanya'da Üretilen Öncelikli Mallar					
	1999	2000	2001	2002	2003*
Tüketici Malları					
Şeker <i>Metrik ton (bin)</i>	153.0	135.3	184.0	189.6	212.9
Sigara <i>Adet (milyon)</i>	3.4	3.7	3.5	3.8	3.9
İçecek <i>Litre (milyon)</i>	167.4	183.0	175.7	175.9	194.1
Tekstil <i>Metre² (milyon)</i>	139.7	177.4	198.7	208.7	208.4
	49.8	73.6	84.3	106.3	125.8
Ara Mallar					
Çimento <i>Ton (bin)</i>	833.0	833.0	900.0	1.026.0	1.186.0
Çekme Çelik <i>Ton (bin)</i>	9.5	11.2	16.1	25.4	39.6
Demir Levha <i>Ton (bin)</i>	23.0	25.0	25.9	35.1	33.6
Alüminyum <i>Ton (bin)</i>	0.2	0.1	0.1	0.1	0.2
Petrol Ürünleri <i>Ton (bin)</i>	287.0	117.0
İp (Sisal) <i>Ton (bin)</i>	3.3	3.9	4.5	5.9	6.9
Boya <i>Litre (milyon)</i>	12.9	7.1	9.0	13.6	16.8

IMF Country Report No. 04/284, *tahmini

Tanzanya'da Üretilen Bazı Malların Maliyet Fiyatları <i>(Tanzanya Şilini/gram)</i>				
	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
Arap kahvesi	1.404	470	500	430
Robusta kahvesi	293	200	106	95
Ham kashew fıncığı	641	252	300	360
Pamuk Tohumu	123	180	175	180
Yeşil Çay	60	76	80	84
Sisal 3L2/	791	650	650
Sisal UG2/	619	540	540
Karanfil (baharat)	869	1.688	5.024

IMF Country Report No. 04/284,

BANKACILIK

Son yıllarda Tanzanya ekonomisinde yaşanan gelişmeler bankacılık sektörüne olan ihtiyacı arttırmıştır. Halihazırda Tanzanya'da faaliyet gösteren bankalar bulunmakta olup, CRDB 1997 Ltd, Barclays Bank Tanzania Ltd, Kenya Commercial Bank Tanzania Ltd., City Bank Tanzania Ltd, NBC 1997 Ltd., Diamont Trust Bank Ltd, Akiba Commercial Bank Ltd., Standard Chartered Ltd. National Microfinance Bank Ltd ve International Bank of Malaysia Ltd. bu bankaların öndegelenleridir. Buna ilaveten Exim Bank Tanzania Ltd., Euroafriacan Bank Ltd., Habib African Bank Tanzania Ltd, Klimanjaro Cooperative Bank Ltd. ve People's Bank of Zanzibar ülkede faaliyet gösteren diğer bankalardır.

Tanzanya'da Banka Faiz Oranları					
	1999	2000	2001	2002	2003
Tanzanya Bankası İskonto Kuru	20.2	10.7	8.7	9.2	12.3
Ticari Bankalar					
Tasarruf Mevduat Oranı					
<i>En Düşük</i>	3.7	3.8	1.8	1.0	1.5
<i>En Yüksek</i>	12.0	10.0	10.0	10.0	10.0
Vadeli Mevduat Oranı					
3-6 Ay					
<i>En Düşük</i>	3.0	2.2	1.8	1.8	1.5
<i>En Yüksek</i>	16.4	13.7	9.7	9.7	7.7
12 Ay					
<i>En Düşük</i>	4.0	3.7	3.3	2.3	2.4
<i>En Yüksek</i>	14.2	13.0	12.0	12.0	9.0
Kısa Vadeli Kredi Oranları					
<i>En Düşük</i>	14.5	9.3	9.3	4.4	9.8
<i>En Yüksek</i>	32.0	28.0	28.4	28.4	35.0
Orta ve Uzun Vadeli Kredi Oranları					
<i>En Düşük</i>	5.0	6.0	5.0	4.5	4.5
<i>En Yüksek</i>	40.	38.0	30.0	30.0	30.0

IMF Country Report No. 04/284

ÖZELLEŞTİRME

1990'ların baŐından itibaren Tanzanya 400'ü aŐkın kamu sektörü kuruluşunu özelleŐtirmeye yönelik bir program uygulamaya başlamıştır. Söz konusu program bir kamu Őirketinin tamamını satın almak, hisse satın alarak devlet Őirketlerine ortak olmak veya yönetim ortaklığı benzeri birçok yatırım imkanı sunmaktadır. Dar es Salam Su Kaynakları İdaresi, Güney Kağıt Değirmenleri, Tanzanya Havayolları, Kagera Şeker Şirketi olmak üzere 324 devlet kurumu özelleŐtirilmiŐ olup, 70'in üzerinde Şirket özelleŐtirmeye açıktır. Tanzanya Demiryolları, Tanzanya Liman İdaresi, Tanzanya Telekomünikasyon Şirketi, Tanzanya Elektrik Kaynakları Şirketi ve Ulusal Sigorta Şirketi bu Şirketlerin bazılarıdır. Buna ilaveten toplam 643,597 hektar satıŐa sunulmuŐ devlet arazisi bulunmaktadır.

Tanzanya'da sunulan özelleştirme imkanlarına dair detaylı bilgilere ilgili Devlet Kurumu'nun (PSRC) <http://www.psrctz.com> adresli web sitesi aracılığıyla ulaşmak mümkündür.

YABANCI SERMAYE

Tanzanya Hükümeti ülkeye yapılan doğrudan yabancı yatırımı desteklemek ve yönlendirmek amacıyla 1997 yılında Tanzanya Yatırım Merkezi'ni (TIC) kurmuştur. Merkez, gerekli izinlerin alınması, yatırım yapılacak bölgenin bulunması ve bürokratik işlemlerin halli gibi konularda talep eden yatırımcılara destek vermektedir.

Tanzanya Yabancı Sermaye Yasası'nda gerçekleŐtirdiđi deđiŐiklikler ile Afrika'da yatırım için öndegelen ülkeler arasında ilk sıralara yerleŐmeyi ve imzaladığı uluslararası anlaşmalar ile yabancı sermayenin önünü açmayı hedeflemektedir.

Tanzanya'ya yatırım yapan ülkeler arasında İngiltere %24 ile birinci sırada bulunurken, Amerika %15 ile ikinci sırada yer almaktadır. En fazla yatırım yapılan sektör %24 ile maden ve petrolken, bu sektörü %19 ile üretim, %17 ile telekomünikasyon ve inşaat sektörleri takip etmektedir.

Tanzanya Yatırım Merkezi kayıtlarına göre İtalya, 1990-2003 yılları arasında 45.5 milyon dolar değerinde, ağırlıklı turizm sektöründe olmak üzere 56 proje gerçekleŐtirmiŐtir.

Ülke'de halihazırda 4 adet özel mobil telefon Şirketi bulunmakta ancak yeterli hizmetin sağlanması ve altyapı eksikliği açısından sorun yaşanmaktadır. Bu anlamda telekomünikasyon yatırım açısından önem arz eden bir sektördür.

PROJE FİNANSMAN KAYNAKLARI

Dünya Bankası Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC)

Hizmetler; sermaye, kredi, sermaye mobilizasyonu, garanti, eşfinansman
Öncelikli Sektörler; Tarım, Üretim, finansal hizmetler, turizm
Detaylı bilgi; www.ifc.org

Dünya Bankası Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA)

Hizmetler; Yatırım garantisi
Detaylı bilgi; www.miga.org

Afrika Kalkınma Bankası

Hizmetler; Kredi, sermaye, garanti
Öncelikli sektörler; Altyapı, ihracat odaklı sanayi, su ve kanalizasyon
Detaylı bilgi; www.afdb.com

Doğu Afrika Kalkınma Bankası

Hizmetler; Kredi, sermaye, garanti
Öncelikli sektörler; Tarım, sanayi, turizm, enerji, telekomünikasyon, ulaştırma
Detaylı bilgi; www.eadb.com

Doğu ve Güney Afrika Ticaret ve Kalkınma Bankası

Hizmetler; Kredi, sermaye
Öncelikli sektörler; Tarım, turizm, madencilik, altyapı
Detaylı bilgi; www.ptabank.org

Avrupa Yatırım Bankası

Hizmetler; Kredi, yapısal finansman
Öncelikli sektörler; Su ve kanalizasyon, enerji, ulaştırma
Detaylı bilgi; www.eib.org

Deniz aşırı Özel Yatırım Kuruluşu (OPIC)

Hizmetler; Politik risk sigortası, kredi
Öncelikli sektörler; Su ve kanalizasyon, sanayi
Detaylı bilgi; www.opic.gov

DIŞ TİCARET

Tanzanya'nın 2003 yılı toplam ihracatında altın ihracatı toplam ihracatın %48'i ile birinci sırada, balık ürünleri %11.9 ile ikinci sırada, mamül mallar %8.7 ile üç, kahve %4.4 ile dört, pamuk %4.1 ile beşinci sırada yer almaktadır.

2003 yılı ithalatına bakıldığında ise %39.3 ile yatırım malları birinci sırada, %31.3 ile ara mallar ikinci sırada, %25.3 ile makine üçüncü sırada, %29.2 ile tüketici malları dördüncü ve %15.8 ile ulaştırma ekipmanları beşinci sırada yer almaktadır.

Tanzanya 2003 yılı toplam ihracatının %33.9'u İngiltere'ye olmak üzere %56.7'sini Avrupa Birliği ülkelerine gerçekleştirirken, Japonya %7.8 ile ikinci

sırada yer almaktadır. Japonya'yı %7 ile Kenya ve %6.2 ile Hindistan takip etmektedir. 2003 yılında en çok ithalat gerçekleştirilen ülkelerin başında ise %14.1 ile Güney Afrika gelmektedir. Güney Afrika'yı %7.8 ile Japonya, %7.7 ile Hindistan ve %5 ile İngiltere takip etmektedir. Tanzanya'nın 2003 yılı toplam ithalatının %19.7'si Avrupa Birliği ülkelerinden gerçekleştirilmiştir.

2004 yılında altın fiyatlarındaki artışın da etkisi ile toplam ihracat gelirlerinin artarak 1.25 milyar dolara ulaşacağı, ancak 2005 yılında altın üretimi artmakta olacağı halde fiyatların düşeceği göz önüne alınarak ihracat gelirlerinin 1.23 milyar dolara gerileyeceği düşünülmektedir. İthalat harcamalarının ise gıda ithalatında azalma yaşanmasına rağmen artan petrol fiyatları nedeniyle 2004 yılında 1.97 milyar dolar, 2005 yılında ise ekonomik büyüme göz önüne alınarak 2.04 milyar dolar olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Tanzanya 2000-2003 Yılları Mal Bazında İhracatı				
<i>(Milyon ABD doları)</i>				
	2000	2001	2002	2003*
Kahve	74.9	36.9	48.9	44.8
Pamuk	34.9	31.9	42.3	39.7
Sisal	5.5	6.9	6.5	7.2
Çay	32.7	26.4	29.6	21.4
Tütün	31.2	43.0	42.5	48.6
Cashew Fındık	80.6	37.4	44.1	48.5
Karanfil (baharat)	1.2	11.9	9.8	11.1
Mineral ve Metaller	238.6	349.5	432.3	623.2
Mamül Mallar	47.9	64.2	75.8	95.5
Balık ve Balık Ürünleri	88.4	108.3	125.8	123.7
Diğer	78.5	449.2	152.4	109.4
Toplam	714.4	816.1	1.010.0	1.173.1

IMF Country Report No. 04/284, *tahmini

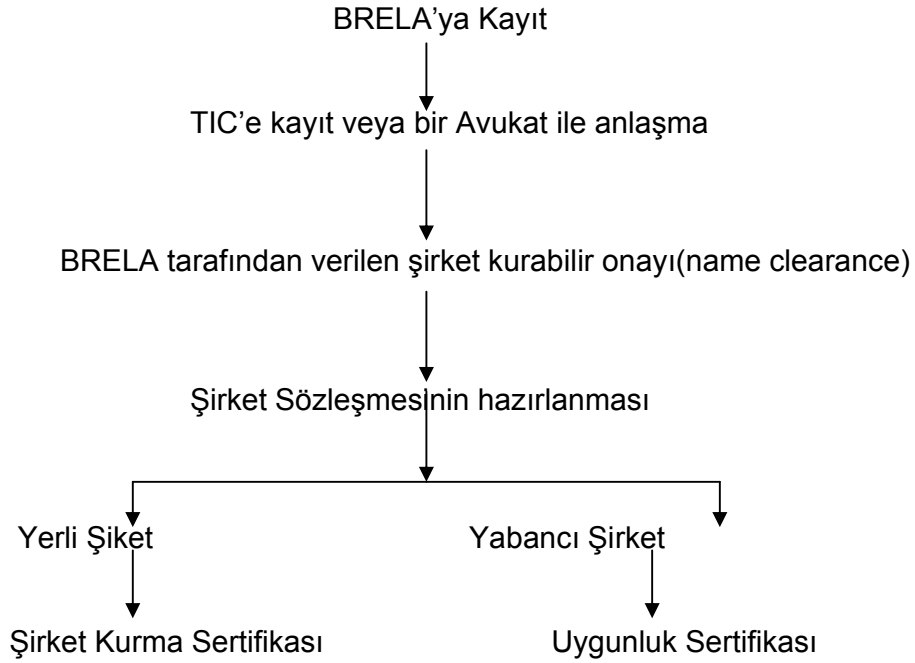
Tanzanya 2000-2003 Yılları Mal Bazında İthalatı				
<i>(Milyon ABD doları)</i>				
	2000	2001	2002	2003*
Yatırım Malları	638,2	739,7	721,2	852,4
Petrol	142,6	220,7	194,8	403,4
Gübre	16,8	15,5	20,1	28,5
Sanayi Hammaddeleri	159,9	204,6	208,0	247,7
Gıda	183,0	169,4	147,2	183,1
Diğer Tüketici Malları	393,8	362,3	366,9	450,5
Diğer	2,6	2,4	2,4	2,4
Toplam	1,536.9	1,714.8	1,660.8	2,168.2

IMF Country Report No. 04/284, *tahmini

İŞ YAPMA KOŞULLARI

➤ Şirket Kuruluşu

Tanzanya'da şirket kurulması için, şirket türü gözetmeksizin Endüstri ve Ticaret Bakanlığı, Şirket Tescil ve Lisans Ajansı'na (BRELA) başvurulması gerekmektedir. Tanzanya'da şirket kurmak yaklaşık 35 gün sürmekte olup, işlemlerin bir ticaret avukatı veya Tanzanya Yatırım Merkezi (TIC) aracılığıyla yürütülmesi gerekmektedir. Kuruluş işlemleri kurulacak olan şirketin yapısına göre değişmekte olup, yerli bir şirket kurulması için Şirket Kurma Sertifikası gerekirken yabancı bir şirket kurmak için Uygunluk Sertifikası gerekmektedir. Uygunluk Sertifikası almak için yaklaşık 800 ABD doları harcama yapılmaktadır.

Şirket kurulmasını gerçekleştirmek için BRELA'dan alınan sertifikayı takiben aşağıda yer alan belgelerin hazırlanması gerekmektedir.

- Şirket Kurma Sertifikası/Uygunluk Sertifikası, kuruluş sözleşmesi
- Gelir Vergisi Temiz Sertifikası
- Oturma İzni (A-B)
İşverenlerin alması gereken A tipi oturma izni 1600 ABD Doları (iki yıl), yenileme 600 ABD Doları (iki yıl), firma çalışanlarının alması gereken B tipi oturma izni 600 ABD Doları (iki yıl), yenileme 300 ABD Doları (iki yıl). Oturma izinleri Çalışma Bakanlığı Göçmen Hizmetleri Direktörlüğü tarafından verilmektedir.
- İşyerine ait gayrimenkullerin belgeleri
- Gayrimenkullerin Arsa ve Sağlık Görevlisi tarafından teftiş edilmesi

Tanzanya'da iş yapmak isteyen firmaların dikkat etmeleri gereken konulardan birisi bürokratik engellerin fazlalığı ve pazarda özel sektör sermaye birikiminin yetersizliğidir. Bu anlamda söz konusu pazara girmek isteyen Türk

firmalarının iş görme kabiliyeti yüksek olan özel sektör temsilcileri ile temasa geçmeleri ve bürokratik engelleri bu kanallar ile aşmayı denemeleri daha verimli bir seçenek olacaktır.

➤ İşgücü

- Tüm şirketlerin Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu'na kayıtlı olmaları gerekmektedir. Tüm Tanzanya vatandaşı işçiler Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu Programına dahildir. Çalıştırılan işçiler için ödenmesi gereken katkı payı maaşın %10'u olarak belirlenmiştir. Yabancı firmaların 5 adet yabancı uzman çalıştırma hakkı bulunmaktadır. Başka bir sosyal güvenlik programına dahil olduklarını kanıtlamaları durumunda yabancı işçiler söz konusu katkı payından muaf tutulur. 15 yaşın altında işçi çalıştırmak yasaktır. Çalışma saatleri haftada 45 saat olup, fazla mesai normal ücretin 1.5 katı olarak ödenmektedir.
- İşveren, tüm çalışanlarına işçi tazminat sigortası yapmakla sorumludur.

➤ Marka Tescil

Tanzanya'da marka tescil işlemleri gerçekleştirilebilmektedir. Firmanın tescilden 60 gün önce resmi gazeteye ilan vermesi gerekmektedir. Ülkede marka koruması yedi yıl olup, yenilenebilmektedir.

➤ Vergi Sistemi

Vergi sistemi oldukça karışıktır. Birbiri ile örtüşen birçok farklı vergi çeşidi bulunmaktadır. Vergilerin büyük bölümü aylık olup, otomatik ödeme sistemleri henüz tam olarak işlerliğini kazanmadığı için nakit olarak alınmaktadır. 50.000-180.000 Tanzanya Şilini üzerinden alınan gelir vergisi %18.5 iken, gelirin 540.000 Tanzanya Şilini ve üzerine çıkması durumunda ise bu oran %30'a yükselmektedir. Kurumlar vergisi %30 olarak belirlenmiştir. Uygulanmakta olan katma değer vergisi oranı %20'dir.

➤ Ulaşım

Yağmur Sezonu dışında Tanzanya'da karayolu ulaşımı gerçekleştirilebilmektedir ancak ülkede yolların büyük bölümü bakımsız durumdadır.

Dar es Salaam - Tunduma, Dodoma, Tanga and Arusha arasında bulunan yollarda düzeltme çalışmaları yapılmıştır. Dar es Salaam -Lindi - Mtwara yolu düzeltme çalışmaları gerçekleştirilmediği için yağmurlu sezonda kara ulaşımı imkansızlaşmaktadır. Tüm Tanzanya'da araba kiralama hizmetine ulaşmak mümkündür.

Demiryolları ile Dar es Salaam- Kigoma (Ana-hat), Dar es Salaam -Mwanza – Morogoro- Dodoma- Tabora- Shinyanga (Ana Hat), Dar es Salaam - Tanga (Tanga Hattı) ve Dar es Salaam - Arusha – Mombo- Same ve Moshi (TangaHattı) arasında seyahat etmek mümkündür.

Dar es Salaam Uluslararası Havaalanı, Kilimanjaro Uluslararası Havaalanı ve Zanzibar Havaalanı uluslararası trafiğe açık havaalanlarıdır. KLM, Swiss Air, British Airways, Egypt Air, Ethiopian Airways, Royal Swazi, Kenya Airways, Air Zimbabwe, Gulf Air, Air India, Air Malawi, Uganda Airways Tanzania'ya hizmet veren yabancı havayolu şirketleridir. Tanzania havayolları Dubai, Suudi Arabistan, Kenya, Burundi, Malavi, Zambia, Zimbabwe ve Güney Afrika'ya uçmaktadır.

➤ **Elektrik**

Tanzanya Doğu Afrika'da bulunan ülkeler arasında elektrik ücretleri en yüksek olan ülkelerden biridir. Halihazırda bir Kamu Kuruluşu olan Tanzanya Elektrik Tedarik Şirketi (TANESCO) yıllık 500 MW elektrik üretimi ile Ülke'de tekel durumundadır. Tanzanya'da elektrik üretimi mevcut talebi karşılayamamakta, enerji dağıtım istasyonlarında oluşan aşırı yükü ortadan kaldırmak için zaman zaman elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Bu durumu engellemek amacıyla Hükümet Bağımsız Enerji Üreticilerine lisans verilmesine (IPPs) ve TANESCO'ya elektrik satılmasına izin vermiştir.

➤ **Telekomünikasyon**

Son yıllarda gerçekleştirilen yenileme ve geliştirme çalışmalarına rağmen Tanzanya telekomünikasyon altyapısı halen az gelişmiş durumdadır. İletişim şartları sınırlıdır. Uluslararası hizmetler sınırlı, görüşme ücretleri yüksektir. Tanzanya Telekomünikasyon Şirketi (TTCL) Dünya Bankası'ndan aldığı kredi ile Dar Es salaam ve kuzey bölgesinde yeni bir santral kurulması çalışmalarını devam ettirmektedir. Alman Detecon ve Hollandalı MSI tarafından oluşturulan konsorsiyum, TTCL'nin özelleştirilmesi projesinde ana yatırımcılar olarak belirlenmiş, anlaşma uyarınca 140.000 olan hat sayısını 800.000 hatta çıkarmayı taahhüt etmiştir.

Halihazırda Mobitel (MIC Ltd), Vodacom, Celtel ve Zantel gibi birçok mobil telefon şirketi Tanzanya'da faaliyet göstermekte, Ülkenin %70'inde mobil telefon kullanılabilir.

DIŞ TİCARET DÜZENLEMELERİ

➤ **İthalat**

- Tanzanya'ya ithalat yapmak isteyen kişilerin öncelikle sevkiyat öncesi kontrol (PSI) yaptırımları gerekmektedir.
- 10 Amerikan Doları karşılığı herhangi ticari bir bankadan alınabilecek olan "İthalat Deklarasyon Formu" (IDF) doldurularak forma bir adet proforma fatura eklenmesi gerekmektedir.
- Değeri 5000 Amerikan Doları üzerinde olan mallar için FOB değerinin %1/2'si kadar ücretin "PSI Ücreti" olarak IDF ile birlikte ilgili ticari bankaya yatırılması gerekmektedir.
- Proforma fatura değeri (FOB) 5000 Amerikan Doları altında olan konsinye mallar PSI'ye tabi tutulmayabilir.
- Altın, kıymetli taşlar ve metaller, canlı hayvanlar ve kolay bozulabilecek mallar, tamir edilerek ülkeye dönen mallar, yabancı ülkeden dönüş

yapan Tanzanya vatandaşına ait bir motorlu taşıt, ev ve kişisel eşyalar, hurda metal, güncel gazete, dergi, basılı yayınlar, sanat eserleri, patlayıcı maddeler, savaş aletleri, silah, kayıtlı özel satış hakkı olan firmaların (franchise) ithal ettikleri motorlu araçlar PSI gerektirmeyen bazı mallardır.

- IDF ve proforma faturanın teslim edildiği ticari banka en kısa sürede söz konusu belgeleri PSI firmasına ulaştırmakla yükümlüdür.
- PSI Dar es Salaam Ofisi eline geçen belgeleri kayıtlarına geçirdikten sonra tedarikçi tarafından deklare edilen ülkede bulunan PSI Ofisi'ne göndermekle yükümlüdür.
- İlgili ülkede bulunan PSI ofisi gerekli belgelerin eline geçmesini takiben belgelerde bulunan bilgileri incelemeyi gerçekleştirmek için tedarikçi ile bağlantıya geçmekle yükümlüdür.
- İthalatçılar tedarikçilerine ait tüm iletişim bilgilerini sağlamakla yükümlüdür.

➤ İhracat

- Bazı malların ihracatı için özel lisans ve/veya izinlere ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu izinler ilgili devlet daireleri, kurumlar veya kanunen yetki verilmiş organlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede bulunan malların ihracatı öncesi ilgili kuruma başvurulması gerekmektedir.

Mal	İlgili kurum
Orman rnleri	Ormancılık Dairesi
Balık ve Balık rnleri	Balıkçılık Dairesi
Yabani Hayvanlar	Yabani Hayvanlar Dairesi
Mineraller/Değerli Taşlar	Maden Dairesi
Gıda/ Hammade	Tarım Bakanlığı

- Hava yolu ile gerçekleştirilen teslimatlarda yukarıda belirlenen gruplara dahil mallar dışında olan mallar için ihracat izni alınması gerekmemektedir.
- Yük yerinin belirlenmesini takiben, taşıyıcı veya acentası tarafından bir hava nakliye konşimentosu hazırlanması gerekmektedir. Konşimento için aşağıdaki belgelerin teslim edilmesi gerekmektedir.
 - Ticari fatura
 - Sağlık, kalite, ağırlık ve menşe şehadetnamesi benzeri teknik belgeler (talep edilmesi durumunda)
 - Yukarıda yer alan belgeler ile hazırlanan gümrük beyannamesinin (SBE) gümrük muamele odasına teslim edilmesini takiben gümrük izni alınabilmektedir.
- Deniz yolu ile yapılan teslimatlarda ise aşağıda yer alan adımlar takip edilmelidir.
 - İhracat lisans/İzni (talep edilmesi durumunda) alınmalıdır.
 - Sağlık, kalite, ağırlık ve menşe şehadetnamesi benzeri teknik belgeler (talep edilmesi durumunda) hazırlanmalıdır.
 - Yük yeri için bir acenta ve/veya gemicilik şirketine başvurulması gerekmektedir.

- Yukarıda yer alan belgeler ile hazırlanan gümrük beyannamesinin (SBE) gümrük muamele odasına teslim edilmesi gerekmektedir. Gemicilik şirketi konşimentoyu hazırlayacaktır.

Tanzanya'da az sayıda distribütör firma faaliyet göstermektedir. Tanzanya'daki ithalatçı firmalarla çalışma kararı vermeden önce söz konusu firma hakkında iyi bir araştırma yapılması ve güvenilir firmalara ulaşılması açısından faydalı bir adım olacaktır.

TÜRKİYE-TANZANYA İKİLİ TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Türkiye ile Tanzanya arasında imzalanmış bir anlaşma bulunmamaktadır. İki ülke arasında "Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması" imzalanması amacıyla çalışmalar yapılmış, taslak metin 1998 yılı Temmuz ayında Tanzanya makamlarına iletilmiştir. Ancak halihazırda karşı taraftan yanıt alınamamıştır.

TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLER

TÜRKİYE – TANZANYA İKİLİ TİCARETİ (1000 \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2000	4.632.981	1.832.931	2.800.050	6.465.912
2001	2.802.687	771.928	2.030.759	3.574.615
2002	3.839.044	3.829.189	9.855	7.668.233
2003	5.994.887	4.820.048	1.174.839	10.814.935
2003 Ocak-Eylül	5.145.240	2.975.625	2.169.595	8.120.845
2004 Ocak-Eylül	5.484.951	6.833.905	-1.348.954	12.318.856

Kaynak:DİE

2004 Yılı Ocak-Eylül Dönemi İtibariyle Türkiye'nin Tanzanya'ya İhracatında Başlıca Maddeler	
Çeşitli Gıda Müsth.	1.354.466
Demir Çelik Eşya	858.390
Plastikler	779.088
Elektrikli Makinalar	655.721
Kazanlar, Makinalar	653.390
Kauçuk ve Kauçuk Ürünleri	157.508
Otomotiv ve Yan Sanayi	147.341
Mobilyalar	136.458
Cam ve Cam Eşya	118.071
Hububat ve Un Müsth.	102.320
Diğer	522.198
Toplam	5.484.951

Kaynak:DİE

2004 Yılı Ocak-Eylül Dönemi İtibariyle Türkiye'nin Tanzanya'dan İthalatında Başlıca Maddeler	
Yağlı Tohum ve Meyvalar	4.012.483
Tütün	1.875.821
Pamuk	622.452
Ağaç, Ahşap Eşya	123.156
Boya Kul.Hülasaları	100.610
Dokumaya El.Diğ.Bit.Lif.	68.337
Vatka, Keçe	16.801
Balıklar	9.594
Yenilen Sebzeler	3.271
Sanat Eserleri	687
Kazanlar, Makinalar	484
Örme Giyim Eşyası	209
Toplam	6.833.905

Kaynak:DİE

TÜRK FİRMALARI İÇİN TANZANYA'DA SUNULAN İŞ İMKANLARI

- ✓ **Tarım ve Hayvancılık**
 - Yetiştirilen sebze ve meyvelerin işlenmesi (konserve,meyve suyu, meyve konsantreleri)
 - Et üretim ve paketlemesi, süt ürünleri üretimi ve ihracatı (potansiyel pazarlar Körfez Ülkeleri, Birleşik Arap Emirlikleri ve Asya)
 - Şeker ile alkol üretimi
 - Konsantre süt, süt tozu, bebek sütü, tereyağı, margarin, dondurma ve peynir üretimi
 - Pamuk işleme tesisleri
 - Balıkçılık, balık çiftlikleri, balık üretim ve paketlemesi, balıkçı teknesi üretimi, akvaryum balıkçılığı, balık pazarlaması..
 - Nil levreği ve sardalya ihracatı (potansiyel pazar Avrupa Birliği)
 - Sulama projeleri ve ekipman ihracatı
 - Her türlü tarımsal alet, ekipman ve makine ihracatı
 - Her türlü tarım ilaçları ihracatı
 - Kahve, çay, meyve, sebze ve kesme çiçek ithalatı
- ✓ **Enerji**
 - Enerji üretim projeleri
 - Elektrik üretim ve dağıtım projeleri
 - Rüzgar, güneş ve jeotermal enerji üretim projeleri
 - Kömür işleme projeleri
- ✓ **Petrol ve Gaz**
 - Petrol ve gaz arama ve üretim projeleri
 - Hidrokarbon arama ve üretim projeleri

✓ Sanayi

- Gübre üretimi
- Kaolin kaynaklarını kullanarak böcek zehiri ve agro-kimyasallar üretimi
- Sanayi kimyasalları üretimi (Boya vs..)
- Piretüm özünden kimyasal üretimi
- Medikal ve tıbbi ürünler üretimi
- İlaç sektöründe araştırma geliştirme projeleri
- Parfüm, deterjan, kozmetik ürünleri ve sabun üretimi
- Hayvan yemi, içecek üretimi
- Çelik ve metal mühendisliği, elektrik ve elektronik mühendisliği, makina mühendisliği
- Çimento ve seramik üretimi
- Matbaa-yayıncılık
- Paketleme, konserve
- Cam
- Hazır giyim sektöründe JV'ler
- Deri üretimi (çanta, cüzdan, ayakkabı vs..), hammaddeleri ve kösele ithalatı
- Yapı ve inşaat malzemeleri ihracatı
- Otomotiv yedek parçaları, iş makineleri ihracatı
- Elektrikli ve elektronik ev eşyaları ihracatı
- Yazılım, donanım, bakır ve fiber optik kablo benzeri telekomünikasyon sektöründe kullanılan her tür mal ihracatı.
- Ev ve ofis mobilyaları ihracatı

✓ Ormancılık

- Doğal ormanlarda bulunan ağaçlar, sanayi orman ürünleri imalatına uygundur.
- 80.000 hektar genişliğinde toplam 16 fidanlıkta mobilya, parke vs. üretimine müsait birçok ağaç çeşidi bulunmaktadır.
- Orman mahsülleri üretimi ihtiyacın oldukça altındadır. Bu anlamda ağaç işleme tesislerine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bıçkılıhanlar, yonga levha fabrikaları, sıkıştırılmış liflerden tahta üretim birimleri, prefabrike ürünler üretim birimleri, kağıt hamuru ve kağıt üretimi.
- Çam şakızı üretimi, bitkisel boya üretimi, sandal ağacından parfüm üretimi, sabun ve bitkisel ilaç üretimi.

✓ Turizm

- Eğlence merkezleri, kamp ve misafirhane inşaatı
- Eko-turizm tesisleri
- Turizm acentaları
- Doğal parklarda yatırım
- Akuakültür projeleri.
- Sahil turizmi, tarih ve kültür turizmi, derin su avcılığı, safari, avcılık, deniz ve göl seferleri.